

Apostolische reis naar München, Altötting en Regensburg

Oecumenische vesper

Homilie

Dom van Regensburg

Dinsdag 12 september 2006

Dierbare broeders en zusters in Christus!

Wij zijn hier samengekomen, orthodoxe, katholieke en protestantse christenen – en er zijn ook joodse vrienden bij ons – wij zijn samengekomen om gezamenlijk voor God ons avondgebed te zingen, waarvan het hart gevormd wordt door de psalmen, waarin het Oude en het Nieuwe Verbond zich verenigen, waarin ons gebed zich verbindt met het gelovende en hopende Israël. Dit is een uur van dankbaarheid, dat wij zo met elkaar de psalmen mogen bidden en in de toewijding aan de Heer mogen groeien in onderlinge eenheid.

Op de eerste plaats wil ik van harte de deelnemers aan deze vesper begroeten, die lid zijn van de orthodoxe Kerken. Ik heb het altijd beschouwd als een grote gave van de Voorzienigheid dat ik als hoogleraar in Bonn in twee jonge archimandrieten, de latere metropoliëten Stylianos Harkianakis en Damaskinos Pappandreou, de orthodoxe Kerk om zo te zeggen persoonlijk, in personen, heb leren kennen en liefhebben. In Regensburg vonden er, dankzij de initiatieven van bisschop Graber, nieuwe ontmoetingen plaats: bij de symposia op het Spindlhof en met de beursstudenten die daar gestudeerd hebben. Het verheugt mij vele van vroeger vertrouwde gezichten weer te

mogen zien en oude vriendschappen te hernieuwen. Over een paar dagen zal in Belgrado de theologische dialoog weer worden opgepakt over het fundamentele thema van de *koinonia*, de gemeenschap – in de twee dimensies die de eerste brief van de apostel Johannes ons meteen aan het begin van het eerste hoofdstuk aanreikt: onze *koinonia* is op de eerste plaats gemeenschap met de Vader en Zijn Zoon Jezus Christus in de heilige Geest; het is de gemeenschap met de Drie-ene God zelf, mogelijk gemaakt door de Heer, door Zijn menswording en de uitstorting van de heilige Geest. Deze gemeenschap met God maakt dan ook de *koinonia* onder elkaar mogelijk, als deelname aan het ge-

loof van de apostelen en dus als geloofsgemeenschap, die belichaamd wordt in de Eucharistie en een Kerk bouwt over alle grenzen heen (vgl. 1Joh 1,3). Ik hoop en bid dat deze gesprekken vruchtbaar mogen zijn en dat de gemeenschap met de levende God, die ons verbindt, de gemeenschap in het door de apostelen overgeleverde geloof, zich mag verdiepen en tot die volle eenheid rijpen waardoor de wereld kan erkennen dat Jezus Christus werkelijk de door God gezondene is, de Zoon van God, de Heiland van de wereld (vgl. Joh 17,21). Wij moeten één zijn “opdat de wereld gelove”: de ernst van die opdracht moet onze dialoog bezielen.

Van harte begroet ik ook de vrienden uit de verschillende tradities van de reformatie. Hier komen ook weer veel herinneringen bij mij boven – herinneringen aan vrienden uit de Jäger-Stählin kring, die overleden zijn; die herinneringen gaan gepaard met dankbaarheid voor de ontmoetingen van dit uur. Ik denk natuurlijk heel bijzonder aan de diepgaande gesprekken om tot overeenstemming te komen wat betreft de rechtvaardigingsleer, in alle stadia, tot aan de gedenkwaardige ontmoeting met de inmiddels overleden bisschop Hanselmann hier in Regensburg, die er wezenlijk toe bijgedragen heeft het gemeenschappelijke antwoord te vinden. Het verheugt mij dat intussen ook de ‘Wereldraad van methodistische kerken’ zich bij deze consensus aangesloten heeft. De overeenkomst aangaande de rechtvaardigingsleer blijft een grote en – naar mijn mening – nog niet geheel vervulde opdracht voor ons: rechtvaardiging is een essentieel thema in de theologie, maar speelt, naar het mij voorkomt, nauwelijks een rol in het leven van de gelovigen van vandaag. Ook al is, tengevolge van de dramatische gebeurtenissen van onze tijd, het

thema van de wederzijdse vergeving weer alleszins actueel – dat wij op de eerste plaats Gods vergeving, rechtvaardiging door Hem, nodig hebben, daarvan is men zich amper bewust. Dat wij bij God ernstig in de schuld staan, dat de zonde een realiteit is die alleen door God overwonnen kan worden: dat staat heel ver weg van het moderne bewustzijn – en wij zijn allemaal op de een of andere manier ‘modern’. Uiteindelijk ligt een verzwakking van onze verhouding tot God ten grondslag aan dit verbleken van het thema van rechtvaardiging en vergeving van de zonden. Het is dan ook onze eerste opgave de levende God weer in ons leven en in onze tijd en onze maatschappij opnieuw te ontdekken.

Laten we nu met het oog hierop luisteren naar wat de heilige Johannes ons zojuist in de lezing voorhield. Ik wil drie uitspraken van deze veelzijdige en rijke tekst bijzonder onder de aandacht brengen. We vinden het centrale thema van de hele brief in vers 15: “Als iemand erkent dat Jezus de Zoon van God is, woont God in hem en woont hij in God.” Evenals in vers 2 en 3 van het vierde hoofdstuk, benadrukt Johannes hier nogmaals de belijdenis, de *confessio*, die ons onderscheidt als christenen: het geloof dat Jezus de mensgeworden Zoon van God is. “Niemand heeft ooit God gezien; de Eniggeboren Zoon, die in de schoot des Vaders is, Hij heeft Hem doen kennen” staat er aan het einde van de Proloog van het vierde evangelie (Joh 1,18). Wie God is, weten wij door Jezus Christus, de enige die God is. Door Hem komen wij met God in aanraking. In deze tijd van multireligieuze ontmoetingen worden wij gemakkelijk in de bekoring gebracht deze centrale belijdenis een beetje af te zwakken of zelfs helemaal te verbergen. Maar daarmee dienen we de ontmoeting niet, en de dialoog evenmin.

Daarmee maken we God nog ontoegankelijker, voor anderen en voor onszelf. Het is belangrijk dat we ons godsbeeld in zijn geheel ter sprake brengen en niet gefragmenteerd. Om dat te kunnen moet onze eigen gemeenschap met Christus, onze liefde tot Hem, groeien en zich verdiepen. In deze gemeenschappelijke belijdenis en in deze gemeenschappelijke opgave is er tussen ons geen scheiding. Wij willen bidden dat deze gemeenschappelijke grondslag steeds sterker mag worden.

Daarmee zitten we al midden in het tweede punt dat ik ter sprake wilde brengen. Het komt aan de orde in vers 14, waar we lezen: “Wij hebben gezien en wij getuigen, dat de Vader zijn Zoon heeft gezonden om de Heiland van de wereld te zijn.” Het kernwoord van deze zin is μαρτυρον μεν – wij getuigen, wij zijn getuigen. De belijdenis moet tot getuigenis worden. In het grondwoord μαρτυς klinkt door dat de getuige van Jezus Christus met zijn hele bestaan, met leven en sterven, zijn getuigenis bevestigt. De schrijver van de brief zegt van zichzelf: “Wij hebben gezien.” Omdat hij gezien heeft, kan hij getuige zijn. Hij veronderstelt echter dat ook wij – de volgende generaties – ziende kunnen worden en dat ook wij getuigenis kunnen afleggen als mensen die hebben gezien. Bidden wij de Heer dat Hij ons ziende maakt. Helpen wij elkaar om te zien, opdat wij ook de mensen van onze tijd ziende kunnen maken, zodat zij, door die hele zelfgemaakte wereld heen, God weer kunnen herkennen; dat zij over alle historische barrières heen Jezus weer kunnen waarnemen, de door God gezonden Zoon, waarin wij de Vader zien. In vers 9 lezen wij dat God Zijn Zoon in de wereld gezonden heeft, opdat wij zouden leven. Kunnen wij tegenwoordig niet meer zien dat pas door de ontmoeting met Jezus het leven werkelijk leven wordt?

Getuige van Jezus Christus zijn betekent op de eerste plaats: getuige zijn voor een bepaalde manier van leven. In een wereld vol verwarring moeten wij weer getuigenis afleggen van de normen die het leven tot leven maken. Deze grote gemeenschappelijke opgave van alle gelovigen moeten wij vastberaden aanvaarden: het is de verantwoordelijkheid van de christenen in deze tijd die normen van een waarlijk goed leven zichtbaar te maken, die ons duidelijk geworden zijn door Jezus Christus, die alle woorden van de Schrift in Zijn weg samengebracht heeft: “Luistert naar Hem” (Mc 9,7).

Daarmee zijn we aangekomen bij het derde woord uit deze lezing waarop ik de nadruk wil leggen: agape – liefde. Dat is het motto van de hele brief en in het bijzonder van de perikoop die we zojuist hebben gehoord. Agape, liefde, zoals Johannes ons die voorhoudt, heeft niets sentimenteels en niets geëxalteerds; ze is juist heel nuchter en realistisch. Daarover heb ik iets proberen te zeggen in mijn Encycliciek *Deus caritas est*. De agape, de liefde, is werkelijk de hele wet en de profeten. Alles is ‘erin gevouwen’, maar moet in het dagelijks leven steeds opnieuw ontvouwen worden. In vers 16 van onze tekst bevindt zich de prachtige uitspraak: “Wij hebben in de liefde geloofd”. Ja, in de liefde kan de mens geloven. Laten wij zo van ons geloof getuigen dat het zichtbaar wordt als de kracht van de liefde “opdat de wereld gelove” (Joh 17,21). Amen.

Benedictus XVI

© Copyright 2006 – Libreria Editrice Vaticana / R.-K. Kerkgenootschap in Nederland

Vertaling: dr. N. Stienstra